

Doktorlik dissertatsiyasini “yozish”ni boshlash bo‘yicha qo‘llanma

PhD (Doctor of Philosophy) – bu “falsafa doktori” darajasi bo‘lib, butun dunyo universitetlari tomonidan beriladigan ilmiy darajadir. Jahon miqyosida olib qaralganda, PhD akademik faoliyat davomidagi eng yuqori ilmiy daraja hisoblanadi (O‘zbekiston miqyosida PhD darajasidan so‘ng DsC darajasi olinishi lozim) va odatda uni tugatish uchun bir necha yillik o‘qish va tadqiqot talab etiladi. PhDning jamiyat uchun foyda keltiradigan asosiy maqsadi bu ma’lum bir soha bo‘yicha chuqur ilmiy tadqiqot olib borib, topilgan ilmiy yechimlar asosida mavjud muammolarga yechim taklif qilish, yangi bilim va tajribalarni rivojlantirishdir.

PhD dissertatsiyasi – bu barcha talabalar doktorlik dissertatsiyasini muvaffaqiyatli yakunlash uchun topshirishlari kerak bo‘lgan original tadqiqot ishidir. Dissertatsiyada doktorlik darajasini olish davomida olib borgan tadqiqotlaringiz batafsil bayon etilgan va erishilgan natijalar va xulosalar yoritilgan.

PhD dissertatsiyasi doktorlik ilmiy darajasining eng muhim qismidir: akademik sohangizga o‘ziga xos hissa qo‘shish yo‘lidagi uch yoki to‘rt yillik to‘la vaqtli ishning yakuni.

Demak, sizning nomzodlik dissertatsiyasi juda ko‘p so‘zlar soni, yangi narsa yozish bosimi va, albatta, tugatganingizdan so‘ng uni himoya qilish imkoniyati bilan juda qiyin imkoniyat bo‘lib tuyulishi mumkin.

Ushbu sahifa sizga doktorlik dissertatsiyasi haqida nimalarni bilishingiz kerakligi haqida ma’lumot beradi, tuzilish, fikr-mulohazalar, topshirish va boshqalar bo‘yicha maslahatlar beradi.

Doktorlik dissertatsiyasini boshlashda nomzodlik dissertatsiyasining birinchi bosqichi odatda adabiyotlarni ko‘rib chiqish bo‘ladi. Biz allaqachon doktorlik adabiyotlarini ko‘rib chiqish nimani o‘z ichiga olishi haqida batafsil qo‘llanma berilmoqda, ammo doktorlik dissertatsiyasining ushbu bosqichi haqida bilishingiz kerak bo‘lgan narsalar:

Adabiyotlarni ko‘rib chiqish sizning tadqiqot sohangiz haqida yozilgan narsalar haqidagi bilim va tushunchangizni namoyish qilish uchun imkoniyatdir –

bu maqolalar, maqolalar, kitoblar, ma'lumotlar va boshqalardan iborat bo'lishi mumkin

Boshqa olimlarning sizning mavzuingiz haqida aytganlarini qisqacha bayon qilishning o'rniga, siz ularning dalillarini baholash va tahlil qilishni maqsad qilishingiz kerak

Adabiyotlarni ko'rib chiqish odatda doktorlik dissertatsiyasining birinchi vazifasidir va odatda dissertatsiyangizning birinchi qismini yoki bobini tashkil qiladi

Adabiyotni ko'rib chiqishni tugatgandan so'ng, siz doktorlik dissertatsiyasining asosiy qismiga o'tasiz.

Doktorlik dissertatsiyasini tadqiq qilishda nomzodlik dissertatsiyasini avvalgi ilmiy ishlardan ajratib turadigan narsa shundaki, u akademik bilimlarga o'ziga xos hissa qo'shishi kerak.

Badiiy va gumanitar fanlar bo'yicha dissertatsiyalar odatda turli xil matnlar, manbalar va nazariy asoslarni o'rganishni o'z ichiga oladi

Ijtimoiy fanlar ko'proq malakali yoki miqdoriy tadqiqotlar va amaliy tadqiqotlarga e'tibor qaratadi

Tadqiqotning xususiyatiga qarab, topilmalarni ketayotganda yozish yoki maxsus doktorlik dissertatsiyasining uchinchi yiligacha qoldirish mumkin. Ilmiy yondashuv qanday bo'lishidan qat'iy nazar, manbalaringiz va usullaringiz haqida batafsil eslatmalarni saqlash juda muhim – bu dissertatsiyadagi havolalardan foydalanishda hayotingizni ancha osonlashtiradi.

Doktorlik dissertatsiyasining tuzilishi haqida

Dastlabki adabiyotlarni ko'rib chiqishni yakunlab, asl tadqiqotni o'tkazgandan so'ng, doktorlik dissertatsiyasining keyingi bosqichiga o'tiladi va amal qiladigan rejani tuzishni boshlaysiz.

Doktorlik dissertatsiyaning aniq tuzilishi va tarkibi sohalar bo'yicha farq qiladi, ammo bu ko'plab dissertatsiyalarga amal qiladigan umumiy namunaviy struktura quyidagicha bo'lishi belgilangan:

Kirish – bu ilmiy tadqiqot ishi loyihaning asosiy maqsadlarini, nima uchun ish muhimligini va uning bilimga qo'shgan asl hissasini belgilaydi. Shu nuqtada

qolgan boblarni ham sarhisob qilish mumkin, ishlab chiqadigan argumentning mavhumligini taklif qilinadi.

Adabiyotni ko‘rib chiqish-kirish odatda adabiyot sharhini yozishga olib keladi. Bu yerda siz loyiha uchun ilmiy kontekstni bayon qilinadi. Mavjud tadqiqotlar boshlanayotgan doktorlik dissertatsiyani qayerda shakllantirganini tan olinadi, lekin ilmiy tadqiqot ishining o‘ziga xos xususiyatini ta’kidlanadi.

Asosiy qismda (odatda 3 – 5 boblar boblar bo‘ladi) – tadqiqotni tanishtirishni tugatgandan so‘ng, dissertatsiyaning asosiy qismini boshlanadi. Bu natijalarni umumlashtiradi va ularga asoslangan dalillarni tushuntirishni boshlanadi. Ba’zi doktorlik dissertatsiyalari metodologiya yoki ishlab chiqqan ma’lumotlarning rekreatsiyasi (tiklash) bo‘yicha maxsus boblarni ham o‘z ichiga oladi. Boshqalar manbalar va natijalarga asoslanib argumentni bir qator bosqichlarda rivojlantiradi.

Xulosa – dissertatsiya dalilining turli elementlarini va taqdim etilgan dalillarni birlashtirgan yakuniy bob bilan yakunlanadi. Ilmiy tadqiqot ishi loyihasining ahamiyatini (va uning bilimga qo‘shgan muhim hissasini) qayta ko‘rib chiqiladi.

Bibliografiya va ilovalar – tezingiz oxirida bibliografiyaga havola qilingan kitoblar, maqolalar va ma’lumotlarning to‘liq ro‘yxatini kiritish kerak bo‘ladi. Bundan tashqari, qo‘shimcha ma’lumotni ilova shaklida taqdim etish kerak bo‘lishi mumkin.

Doktorlik dissertatsiyasining davomiyligi har bir mavzuda farq qiladi, ammo barchasi bakalavriat yoki magistr darajalariga qaraganda ancha uzoqroq.

Doktorlik dissertatsiyasini yozishda tadqiqotni olib borilgandan va dissertatsiyasiga qaror qilingandan so‘ng, faqat bitta narsa qoladi ya’ni uni qog‘ozga tushirish kerak. Tegishli ravishda, doktorlik dissertatsiyasining ushbu yakuniy qismi ko‘pincha “yozish davri” deb nomlansa maqsadga muvfiq keladi.

Ba’zi hollarda bob loyihalarini va boshqa materiallar katta miqdorda bo‘lishi mumkin. Shuning uchun “yozish davrida” ushbu ma’lumotlarni yakuniy dissertatsiyaga qayta tayyorlash va yig‘ish jarayoniga aylanadi. Ushbu yondashuv doktorantlar loyiha bosqichlarida ishlashga moyil bo‘lgan san’at va gumanitar fanlarda keng tarqalgan.

Shu bilan bir qatorda, PhD dissertatsiyasining ko'p qismini ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishga sarflagan bo'lishi mumkin. Agar shunday bo'lsa, endi yakuniy dissertatsiyangizni tayyorlash uchun ma'lumotlar va xulosalarni kiritiladi.